

Klim, Roman

Muzeum Wisły w Tczewie

Muzealnictwo 33, 68-73

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

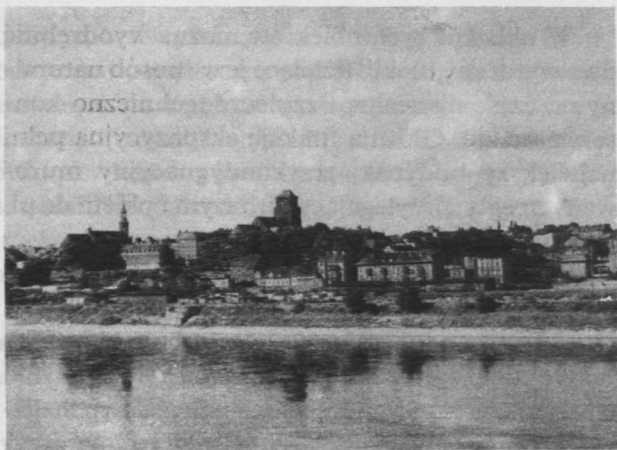
Muzeum Wisły w Tczewie

Wisła wywarła ogromny wpływ na dzieje naszego narodu. W wiekach XV-XVIII tylko jeszcze Ren spełniał w Europie tak doniosłą rolę. W pewnych okresach tych stuleci miała znaczenie światowe. Żegluga wiślana stanowiła źródło bogactwa szlachty i mieszkańców miast nadbrzeżnych. Dzięki rozwojowi żeglugi wyrósł Gdańsk, którego historii nie można rozpatrywać w oderwaniu od Wisły. Ponadto 2000 sztuk, komięg, byków, łyżew, kóz i galarów spływało rocznie Wisłą do tego miasta. Jak na owe czasy był to ruch niebywały. W XVI w. 3/5 całego handlu bałtyckiego koncentrowało się w Gdańsku, skąd na tysiącach statków różnych bander odpływało polskie zboże, najrozmaitsze płody rolne i runo leśne, a także słynny polski budulec okrętowy — do Szwecji, Danii, Niemiec, Holandii, Anglii, Francji, Hiszpanii, Portugalii i na Morze Śródziemne. Do Polski zaś statki przywoziły towary zagraniczne. Nie był to więc gdański handel, był to polski handel morski, a miasto portowe pełniło jedynie rolę pośrednika. De Witt — holenderski mąż stanu z połowy XVII w. — tak stwierdził: *Handel zbożem z Bałtykiem jest źródłem i korzeniami najbardziej znakomitego handlu i żeglugi Niderlandów*. Holandia, mając największą flotę handlową, była w tym czasie głównym przewoźnikiem na morzach i oceanach świata. Jeśli więc ten największy przewoźnik morski uważał, że nie handel z Indiami, nie Kompania Wschodnioindyjska, lecz flota holenderska, która pływa do Gdańska, jest podstawą jego bogactwa, to określa chyba dostatecznie znaczenie spływu wiślanego i portu przeładunkowego Gdańska. Okres, kiedy kwitł spływ zboża oraz wielu innych towarów, był złotym wiekiem Rzeczypospolitej i zarazem potęgi miasta. Wówczas rozwinęło się wiele historycznych już dziś polskich miast leżących nad Wisłą, zarówno tych dużych, jak Kraków i Warszawa, czy mniejszych — Kazimierz Dolny, Sandomierz, Toruń, nie mówiąc już o Gdańsku. Była więc czynnikiem miastotwórczym i odgrywała jednocześnie bardzo ważną rolę polityczną, szczególnie w okresie zaborów. Szlak Wiślany w sposób niejako naturalny łączył poszczególne zabory, będąc do czasu założenia kolei jedyną drogą umożliwiającą kontakt ludności z różnych części kraju.

Z koncepcją założenia Muzeum Wisły wystąpił doc. dr hab. Przemysław Smolarek już w 1954 r. na ogólnopolskiej sesji muzealnej w Szczecinie. Materiały z tej sesji zostały opublikowane w 1958 r. w „Muzealnictwie” wydawanym przez Muzeum Narodowe w Poznaniu. W Centralnym Muzeum Morskim od początku jego istnienia rozpoczął pracę Dział Historii Żeglugi Śródlądowej, gromadząc eksponaty z myślą o przyszłym Oddziale Muzeum Wisły. Załącznikiem tej placówki była wystawa w Gdańskim Żurawiu, siedzibie Centralnego Muzeum Morskiego, pt. „Spław wiślany w dawnych wiekach”, eksponowana w związku z pierwszą konferencją poświęconą muzealnictwu morskemu, jaka miała miejsce w dniach 24-25 listopada 1965 r.

O Muzeum Wisły ubiegało się kilka miast: Sandomierz, Kazimierz Dolny, Wyszogród, Toruń, Gniew i Włocławek. Ostateczny jednak wybór padł na Tczew. Decyzja Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 10 grudnia 1979 r. usankcjonowała ten stan rzeczy. Jego lokalizacja w tym mieście znajduje pełne uzasadnienie. Tczew jest stosunkowo dużym ośrodkiem położonym na szlakach drogowych, wodnych i kolejowych i to blisko Gdańska. Ma to duże znaczenie, tym bardziej że leży na terenie tego samego województwa, co Centralne Muzeum Morskie, którego jest Oddziałem. Trzeba jeszcze dodać, że w Tczewie nie ma ani jednej konkurencyjnej placówki muzealnej.

Do stworzenia Muzeum Wisły właśnie tutaj predestynuje Tczew jego historia, która zawsze była związana z dziejami Wisły i morza. Na początku XIII w. wpływały tutaj statki morskie, m.in. z Lubeki. Z tego miasta przybywali na swoich kogach kupcy i rzemieślnicy. Wzrost znaczenia gospodarczego Wisły w tym czasie spowodował przeniesienie siedziby księstwa dzielnicowego przez Sambora II z Lubiszewa do Tczewa. Uruchomiono wówczas prom przez Wisłę. Od 1252 r. istniała tutaj, jedna z nielicznych w dolnym biegu Wisły, dochodowa komora celna. Naturalny port rzeczny przekształcił się z rybackiego w handlowo-wojenny. Wzdłuż nabrzeży portu powstały spichrze i magazyny. W wiekach XV-XVIII

1. Panorama Tczewa od strony Wisły.
1. Le panorama de Tczew du côté de la Vistule.

2. Muzeum Wisły od strony ul. 30 Stycznia.
2. Le Musée de la Vistule du côté de la rue 30 Stycznia.

Tczew był organicznie związany z wielkim spławem na rzece, miał w nim wcale pokaźny udział. Bardzo ważnym w XIX w. momentem była budowa mostów tczewskich, związana z budową linii kolejowej łączącej Królewiec z Berlinem.

Otwarcie kolei i budowa mostów na Wiśle miała decydujące znaczenie dla rozwoju Tczewa.

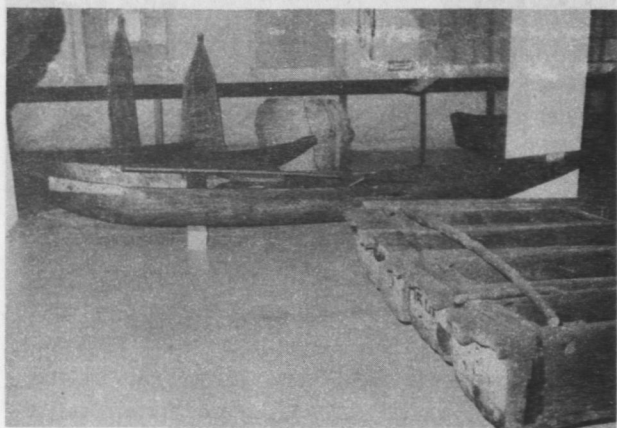
W okresie II Rzeczypospolitej Tczew z racji swego położenia nad Wisłą odegrał ważną rolę w rozwoju gospodarki morskiej. Rozważano nawet budowę portu morskiego o randze przyszłej Gdyni. Pierwszy projekt uruchomienia portu przez pogłębienie Wisły przedstawiono w kwietniu 1920 r. Losy potoczyły się inaczej; wielki port powstał w Gdyni, a w Tczewie w czerwcu 1920 r. uroczystie otworzono port rzeczno-morski, który jeszcze w tym samym roku przeładował 230 tys. ton węgla. W jego otwarciu uczestniczył minister Eugeniusz Kwiatkowski, udzielając administracji praktycznej lekcji ekonomii. *Z mostu kolejowego w Tczewie — mówił po wielu latach w wywiadzie prasowym — kazałem sypać lejami węgiel do luków stateczków szwedzkich, duńskich, norweskich, wydzierżawionych polskich, fińskich, a nawet angielskich wprowadzanych holownikami w koryto Wisły. Każdy cal gotowego i naprędcie urządzonego nabrzeża poczęł teraz gorączkowo w dzień i w nocy pracować. Gdańszczanie, dający mi z początku niedwuznacznie do zrozumienia, iż pomysł wywożenia węgla śląskiego przez odległe porty uważają za nierozsądny, po upływie kilku dni przyłączyli się do zyskowej akcji. Była to wspaniała lekcja poglądowa dla całego rządu i tzw. sfer gospodarczych o wartości i celowości inwestycji morskiej.*

W 1926 r. powstała spółka, która przyjęła nazwę: „Żegluga-Wisła-Bałtyk”. Miała ona na celu rozwiązanie eksportu węgla, rozbudowę portu i utworzenie polskiej linii żeglugowej. Żegluga wiślana miała w tym okresie duży wpływ na ożywienie gospodarki miasta. W 1929 r. powstała nowa spółka: „Żegluga rzeczna »Vistula«”. Zorganizowano regularną komunikację towarową i pasażerską. Jednocześnie z funduszy rządu w 1927 r. zaczęto pogłębiać Wisłę, aby do portu tczewskiego mogły zawiązać większe jednostki morskie. Planowano też obsługę ruchu pasażerskiego, włącznie z wycieczkami po Bałtyku. Wyrazem morskich dążeń było utworzenie w Tczewie, na mocy zarządzenia ministra spraw wojskowych z 17 czerwca 1920 r., Państwowej Szkoły Morskiej. Uczelnia ta, zwana „szkołą kapitanów”, odegrała ważną rolę w działaniach naszej marynarki. Swoją „morską” działalność w Tczewie prowadziła do wiosny 1930 r., kiedy jej siedzibę przeniesiono do Gdyni.

Niewątpliwie ważnym wydarzeniem było utworzenie w Tczewie 11 maja 1924 r. Polskiego Związku Żeglarskiego, a więc geneza żeglarstwa polskiego jest ściśle związana z tym miastem.

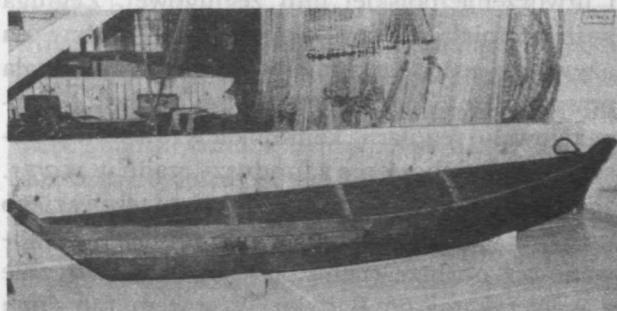
W czasach nam współczesnych tradycję ścisłego związku miasta z Wisłą kontynuują: Tczewska Stocznia Reczna, Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego, Inspektorat Eksploatacji Wód, Spółdzielnia Pracy Rybołówstwa Śródlądowego „Troć”. Tczewska Stocznia Reczna rozbudowała się na terenie portu rzeczno-morskiego, wybudowanego w latach 1888-1889 i zyskała miano „kuźni przydrożnej”.

Ważnym argumentem przemawiającym za lokalizacją Muzeum Wisły w Tczewie jest położenie

3. Fragment wystawy „Łódzie ludowe dorzecza Wisły” — na pierwszym planie tratwa dębiana ze Sromowiec Niżnych nad Dunajcem.

3. Le fragment de l'exposition "les Barques populaires de bassin de la Vistule" — au premier plan un radeau creusé de Sromowce Niżne sur Dunajec.

4. Fragment wystawy „Łódzie ludowe dorzecza Wisły” — „Szkutka” z Warty, na drugim planie „Sieciarnia”.

4. Le fragment de l'exposition "les Barques populaires du bassin de la Vistule" — la „Szkutka” (un petit chaland) de la Warta, au second plan — la „Sieciarnia”.

tego miasta na szlaku wiślanym. Tczew jest ostatnim poważnym ośrodkiem miejskim przed ujściem Wisły do morza. Bardzo istotnym argumentem w tej sprawie było zaoferowanie przez prezydenta miasta, mgra Czesława Glinkowskiego, kompleksu obiektów po Zakładach Zmechanizowanego Sprzętu Gospodarstwa Domowego „Predom-Metrix”, na siedzibę Muzeum Wisły. Są to obiekty zabytkowe, wybudowane w drugiej połowie XIX w. jako Fabryka Wyrobów Metalowych Kelcha. Od 1923 r. mieściła się w nich Wytwórnia Metalowa o nazwie „Arkona”. Rodowód tej fabryki ma ścisły związek z budową mostów tczewskich. XIX-wieczny charakter architektury fabrycznej tych budynków doskonale harmonizuje z „szorstkością” zbiorów nautologicznych Muzeum Wisły.

W układzie tych obiektów można wyodrębnić dwa wyraźne „bloki” dzielące je w sposób naturalny na część muzealną i zaplecze techniczno-konserwatorskie. Główną funkcję ekspozycyjną pełni największy budynek, trzykondygnacyjny murywany z cegły, przylegający dłuższym bokiem do ul. 30 Stycznia.

Powierzchnia ekspozycyjna tego obiektu wynosi 2100 m².

Od strony ul. Waryńskiego obok głównego budynku ekspozycyjnego znajdują się budynki o różnej wysokości, mieszczące przejściowo magazyny i biura ZOT-u „Serwis — Predom”. W przyszłości powstanie w nich duża hala, w której zostanie zlokalizowana ekspozycja tradycyjnych łodzi ludowych.

W głównym budynku czynne są następujące wystawy: „Łódzie ludowe dorzecza Wisły” (otworzona 8 października 1984 r.), „Portrety kapitańskie” (czasowa, otworzona 23 kwietnia 1987 r.), „Dzieje żeglugi wiślanej” (stała, otworzona 13 kwietnia 1984 r.).

Drugi budynek w części muzealnej usytuowany jest prostopadle do ul. 30 Stycznia i oddzielony od głównego bramą wejściową. Jego architektura ma charakter XIX-wiecznej architektury fabrycznej. Mieszczą się w nim biura, pracownie działów Historii Żeglugi Śródlądowej, Historii Tczewa i Naukowo-Oświatowego, a także „załączek” biblioteki, archiwum i sala odczytowo-projekcyjna. W budynku tym ekspozycyjne są trzy wystawy czasowe: „Budownictwo tradycyjne na Żuławach Wiślanych”, „Stare Miasto w Elblągu w fotografii archiwalnej”, „Polska w filatelistyce”. Przylega do niego kotłownia nr 1 z charakterystycznym wysokim kominem z czerwonej cegły, stanowiącym interesujący akcent architektoniczny.

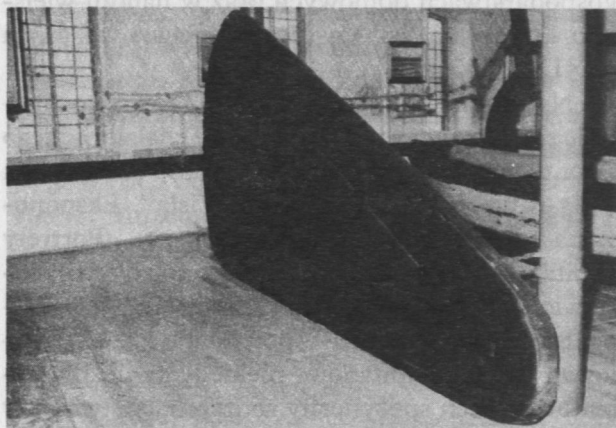
Po przeciwległej stronie części muzealnej, pomiędzy ul. Waryńskiego a Tczewskim Domem Kultury, usytuowany jest blok techniczno-konserwatorski. Jego głównym akcentem architektonicznym jest hala Pracowni Konserwatorskiej Zbiorów Nautologicznych Centralnego Muzeum Morskiego. W kompleksie Pracowni Konserwatorskiej znajdują się również: kotłownia nr 2, stolarnia, warsztat szutniczy i ślusarski.

Głównym zadaniem Muzeum Wisły jest gromadzenie, zabezpieczanie, opracowywanie i ekspozycjonowanie zbiorów związanych z następującymi funkcjami Wisły i jej dopływów: komunikacyj-

no-transportowymi, a więc historią żeglugi, gospodarczymi, politycznymi, osadniczymi i kulturalnymi, a szczególnie zagospodarowaniem, eksploatacją i zabudową. Ważnym zadaniem tej placówki jest ochrona kultury materialnej i duchowej ludności, bezpośrednio lub pośrednio związanej z rzeką. Muzeum gromadzi również zbiory ilustrujące historię Tczewa.

Wisła wraz z dopływami, a więc praktycznie całe jej dorzecze, obejmuje 55% powierzchni kraju. Określa to zasięg działania Muzeum.

Zwiedzanie Muzeum Wisły rozpoczyna się od wystawy stałej „Łodzie ludowe dorzecza Wisły”. Podzielona jest ona na dwie części. W pierwszej sali eksponowane są czółna drażone, w drugiej natomiast łodzie klepkowe. Układ ekspozycji pozwala prześledzić rozwój szkutnictwa — od jednostek najprostszych do bardziej skomplikowanych i rozbudowanych. W „Sali czółen” prezentowane są następujące jednostki: czółno o nie znanym miejscu odkrycia, pochodzące ze zbiorów byłego Muzeum Przyrodniczego i Archeologicznego w Gdańsku, czółno wiślane z Nowej Cerkwi, czółno kociewskie z jeziora Lubiszewskiego, czółno kaszubskie z jeziora Raduńskiego, czółno kurpiowskie z Ostrykółu Dworskiego nad Narwią, czółno bużańskie z Kamieńczyka, czółno poleskie, czółno „poszerzone” z Majdanu Zbidniowskiego nad Sanem, tratwa dłubankowa ze Sromowiec

6. Fragment wystawy „Łodzie ludowe dorzecza Wisły” — miecz boczny od lomy z Zalewu Wiślanego.

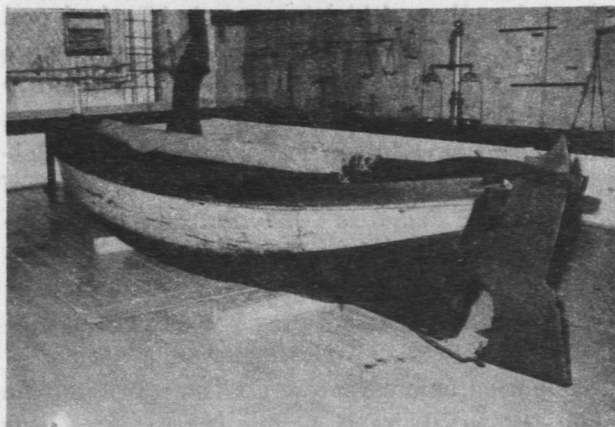
6. Le fragment de l'exposition "les Barques populaires du bassin de la Vistule" — une dérive latérale d'une "loma" de la Lagune de la Vistule.

Niżnych nad Dunajcem, elementy współczesnej tratwy pienięskiej, łódź wędkarsko-myśliwska z Nidy, prom ze Słonnego nad Sanem.

W „Sali łodzi klepkowych” natomiast znajdują się: łódź wiślane z Kaliszan, bat wiślane z Kazimierza Dolnego, łódź flisaków kaszubskich znad Brdy, łódź rybacka z Ulanowa nad Sanem, łódź „oskrzydłona” i „krypa” z Serocka nad Sanem, „szkuta” z Warty, lejtak z Wyszogrodu nad Wisłą, dwie łodzie rybackie tzw. żakówki z Zalewu Wiślanego i miecz boczny od lomy z tego akwenu (jedyna autentyczna pozostałość po tego typu statkach).

Na zewnątrz budynku eksponowany jest także oryginalny prom wiślane z Basonii, natomiast w pracowni konserwatorskiej znajdują się następne jednostki, wchodzące w skład kolekcji tradycyjnych łodzi śródlądowych, a więc: dwa czółna drażone z jeziora Głębokiego k. Borkowa, czółno drażone z Sanu k. Ulanowa, a także z jeziora Mały Mausz i z okolic Chelмна.

Kolekcja ta ilustruje przemiany zachodzące w szkutnictwie ludowym dorzecza Wisły. Jest to największy zbiór w kraju. Tego typu łodzie drewniane, budowane według rodzimych wzorów, przedstawiają sylwetki, kształty i szczegóły konstrukcyjne dawnego i współczesnego polskiego szkutnictwa ludowego. Uzupełnienie wystawy stanowią wiślane narzędzia rybackie i szkutnicze, stroje ludowe regionów nadwiślańskich, narzędzia flisackie, a także miary ciężaru, objętości i długości, używane na ziemiach polskich w chłopskich

5. Fragment wystawy „Łodzie ludowe dorzecza Wisły” — „Żakówka” z Zalewu Wiślanego, na drugim planie fragment ekspozycji pt. „Miary i wagi spławu wiślanego”.

5. Le fragment de l'exposition "les Barques populaires du bassin de la Vistule" — la „Żakówka” de la Lagune de la Vistule, au second plan le fragment de l'exposition intitulée "les Mesures et poids du flottage de la Vistule".

gospodarstwach domowych oraz w handlu wiejskim i miejskim, jak również w splawie wiślanym w XIX i XX w.

Na pierwszym piętrze obiektu głównego znajduje się salon wystaw czasowych. Działalność tego salonu została zainaugurowana w dniu 12 listopada 1985 r. wystawą „Mazowsze i Wisła”. Eksponowana jest tutaj wystawa czasowa pt. „Portrety kapitańskie”, na której zgromadzono zbiór przedstawięń statków. „Portrety kapitańskie” są — najogólniej rzecz ujmując — portretami statków malowanych dla kapitanów, niekiedy także dla armatorów. Ten specyficzny rodzaj malarstwa liczy sobie ponad 200 lat. Portrety kapitańskie charakteryzują się dużą wiernością szczegółów i z tego powodu mają wartość dokumentu techniki. Kolekcja „portretów kapitańskich”, pochodząca ze zbiorów Centralnego Muzeum Morskiego, obejmuje 40 obrazów. Jest to największa w Polsce kolekcja, a zarazem jedyna w polskich zbiorach państwowych. Na wystawie w Muzeum Wisły obrazy te zostały po raz pierwszy zaprezentowane publiczności.

Wystawa stała pt. „Dzieje żeglugi wiślanej”, otworzona najwcześniej, bo w dniu 13 kwietnia 1984 r., zainaugurowała oficjalnie działalność Muzeum Wisły. Ekspozycja ta prezentuje rolę dorzecza Wisły w rozwoju gospodarczym, społecznym i politycznym Polski od okresu pierwszych Piastów, aż do dwudziestolecia międzywojennego. Uzupełnieniem części ikonograficznej wystawy są makiety ilustrujące poszczególne tematy, a więc makieta „Wisła i jej dopływy”, dalej „Ważniejsze ośrodki handlu wiślanego w XVII w.”, „Technika splawu wiślanego w XVIII w.” i „Program Wisła”. Bardzo istotnym składnikiem wystawy — z nautologicznego punktu widzenia — są modele tradycyjnych drewnianych statków wiślanych o napędzie wiosłowym i żaglowym, różnych typów statków parowych i współczesnych. Jest to obecnie największa kolekcja w kraju. Oryginalnym akcentem ekspozycji są także autentyczne towary pochodzące z wraka XV-wiecznego statku, tzw. miedziozłota, odkrytego w 1969 r. przez jednostki Gdańskiego Urzędu Morskiego i Polskiego Ratownictwa Okrętowego w czasie budowy Portu Północnego. Centralne Muzeum Morskie pozyskało 15 ton ładunku złożonego z miedzi, rudy żelaza, żelaza w sztabach, wosku, dziegiu, żywicy, ciosów dębowych klepek do produkcji, beczek do

przechowywania żelaza itd. Część tych muzealiów ekspozycyjna jest właśnie na wystawie. Znalazły się również na niej bibliofilskie rarytasy poświęcone Wiśle, szczególnie XIX-wieczne, oraz dokumenty i archiwalia jak: patenty wodniaków, statuty, karty rejestracyjne itd. Uzupełnienie ekspozycji stanowią obrazy będące artystyczną wizją miejsc i regionów, przez które przepływa Wisła. W Muzeum Wisły — od momentu zamknięcia budowy pierwszego etapu wystaw stałych, tj. 8 października 1984 r. — ekspozycyjna jest wiele wystaw czasowych takich jak: „70-lecie ZHP”, „Motyw muzyczny w rzeźbie ludowej Kociewia i Kaszub”, „Tczew w rycinie, w starej fotografii i na znaku pocztowym”, „Militaria ze zbiorów rodziny Wilczewskich”, „Nowe rozwiązania urbanistyczne miasta Tczewa”, „Tczew w fotografii Stanisława Zaczynskiego”, „Wisła w filatelistyce polskiej”, „Kociewie i Pomorze w starym dokumencie ze zbiorów Cyryla Jakubusa i Jerzego Neubauera”, „Mazowsze i Wisła”, „Wystawa prac artystów Wybrzeża” (w ramach Tczewskiej Wiosny Plastycznej), „Wisła w malarstwie Stanisława Dobrskiego”, „Wisła w grafice”, „Tradycyjne budownictwo na Żuławach Wiślanych”, „Stare Miasto w Elblągu w fotografii archiwalnej”, „Portrety kapitańskie”, „Polska w filatelistyce”.

Muzeum Wisły prowadzi wielokierunkową działalność oświatową. Było współorganizatorem tradycyjnych już imprez folklorystycznych, takich jak *Tczewskie Sobótki* czy też *Powitanie wiosny*, jak również ogólnopolskiej imprezy kulturalnej pod nazwą *Spotkania Nadwiślańskie*. Ciekawą formą były też *Wędrowki krajoznawcze brzegiem Wisły* (organizowane wspólnie z Regionalną Pracownią Krajoznawczą i Klubem Turystów Pieszych „Delta” w Elblągu) oraz cykle wycieczek *Śladami mennonitów* i *Przyroda i zabytki tczewskich regionów* organizowane przy współpracy Oddziału PT-TK w Tczewie i Komisji Ochrony Przyrody i Opieki nad Zabytkami przy ZW PTTK w Elblągu.

Do programu oświatowego Muzeum Wisły na stałe też weszły takie formy pracy jak: *Lekcje w Muzeum*, *Muzeum Wisły w tczewskich radiowęzłach* czy też bloki prelekcyjne, jak np. *Okolice Tczewa*.

Na terenie Muzeum mają swoje siedziby: Oddział PTTK i Towarzystwo Miłośników Wisły (wcześniej także Towarzystwo Miłośników Ziemi

Tczewskiej i Oddział Miejski Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego). Towarzystwo Miłośników Wisły powstało z inicjatywy i inspiracji Muzeum Wisły. Zgodnie ze statutem terenem działalności Towarzystwa Miłośników Wisły jest obszar całego kraju i istnieje prawna możliwość tworzenia struktur Towarzystwa w postaci oddziałów w każdej miejscowości.

Roman Klim

Le Musée de la Vistule à Tczew

La Vistule avec ses affluents joua un rôle d'une grande portée au cours des siècles XVe-XVIIIe dans l'histoire de la Pologne, en tant qu'une voie de communication d'importance. Le fleuve eut de même une valeur de poids dans le commerce mondial, quelques époques durant.

Une conception de la création du Musée de la Vistule se forma en 1954 déjà, mais une résolution définitive sur sa fondation fut prise en 1979. On élut Tczew comme son siège.

Le musée se place dans un ensemble de bâtiments d'anciens Etablissements Mécanisés du Matériel du Ménage Domestique "Predom-Metrix", de la IIe moitié du XIXe siècle. La disposition de l'aménagement rendit possible une division claire du musée en 2 parties: celle de musée et celle de technique et conservation. On organise des expositions stables et tempo-

Aleksander Dubiński

Karaimska Wystawa Etnograficzna w Trokach

W 1987 r. upłynęło 20 lat od otwarcia w Trokach k. Wilna stałej ekspozycji muzealnej — „Karaimskiej Wystawy Etnograficznej” stanowiącej część Muzeum Historycznego w Trokach.

Przed pół wiekiem, 6 lipca 1938 r., odbyło się uroczyste wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę muzeum karaimskiego w Trokach, prastarej siedzibie Karaimów polsko-litewskich. Jak zanotowały kroniki, uroczystość ta miała niezwykle podniosły charakter. Wzięli w niej udział m.in. dyrektor Departamentu Wyznań w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Franciszek hr. Potocki, wojewoda wileński oraz duchowieństwo karaimskie z najwyższym duchownym, hachanem prof. S. Szapszałem (1873-1961)¹.

Dzieje gromadzenia zbiorów dla muzeum karaimskiego sięgają końca XIX w. Z inicjatywą stwo-

W Muzeum Wisły ma swą siedzibę Zarząd Główny Towarzystwa Miłośników Wisły.

Muzeum Wisły jest unikatową placówką w kraju i jedną z nielicznych tego typu w Europie. Zwiedzać je można codziennie (z wyjątkiem poniedziałków), w godzinach od 10-16, a w czwartek 12-18.

Adres: Muzeum Wisły, ul. 30 Stycznia 4, 83-110 Tczew, skr. poczt. 69, telefon 31-07-05.

raires dans la partie de musée.

Une tâche principale du Musée de la Vistule est le rassemblement, la protection, l'élaboration et l'exposition des collections, liées avec les fonctions de la Vistule et ses affluents, comme suit: des fonctions de communication et de transports, économiques, politiques, celles de colonisation et culturelles, de même que la protection de la culture matérielle et spirituelle de la population liée, directement ou non, avec le fleuve, ainsi que la sauvegarde du paysage, comme de la nature. Le musée assemble en plus des objets exposés illustrant l'histoire de Tczew.

Le Musée de la Vistule est un poste unique en son genre dans notre pays, et l'un de peu nombreux postes de cette classe en Europe.

1. Le berceau des collections du musée.

2. Le berceau des collections du musée.

zenia muzeum historyczno-etnograficznego wystąpił w dziewięćdziesiątych latach ubiegłego stulecia młody wówczas student Wydziału Języków Wschodnich Uniwersytetu w Petersburgu, Seraja Szapszał. Z dużym zapalem przystąpił do zbierania eksponatów kultury materialnej i duchowej Karaimów przede wszystkim na terenie Krymu (skąd pochodził) i na południu Rosji. Kiedy S. Szapszał już jako hachan karaimski na Krymie powołał do życia w 1916 r. centralną Bibliotekę Karaimską (Karaj Bitikligi) w Eupatorii², zgromadzono tam również obok rękopisów i starodruków przedmioty muzealne, jak np. okazy broni palnej z czasów chanatu krymskiego, eksponaty etnograficzne — stroje narodowe, tkaniny ręcznie haftowane, sprzęt domowy i inne zabytki dawno minionej przeszłości oraz ówczesne utensylia codziennego